

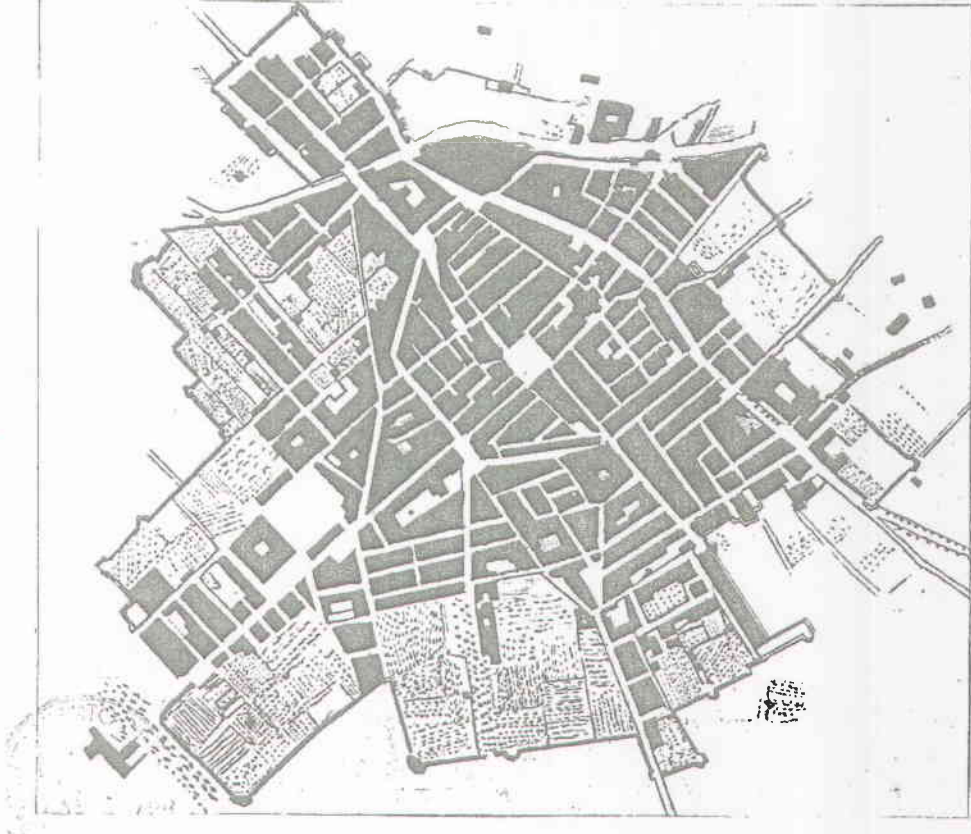
16 JUNY 2005
TEXT REFÓS

PLA ESPECIAL DE PROTECCIÓ DEL PATRIMONI ARQUITECTÒNIC HISTÒRICOARTÍSTIC I NATURAL DE LA CIUTAT DE REUS

DOCUMENT D'APROVACIÓ DEFINITIVA

Text Refós

MEMÒRIA

Generalitat de Catalunya
Departament de Política Territorial
i Obres Públiques
Direcció General d'Urbanisme
Comissió Territorial d'Urbanisme
de Tarragona

Aprovat definitivament per la Comissió
Territorial d'Urbanisme de Tarragona
en sessió **03-11-2004**
i acordada la seva publicació i efecte
d'executivitat en **20-07-2005**

LA SECRETÀRIA

Maig de 2005
Exm. Ajuntament de Reus

Aprovat en sessió del ple Municipal
de 27 MAIG 2005

El Secretari,

AJUNTAMENT DE REUS
SALUTADA

Generalitat de Catalunya
Departament de Política Territorial
i Obres Públiques
Direcció General d'Urbanisme
Comissió Territorial d'Urbanisme
de Tarragona

Aprobat definitivament per la Comissió
Territorial d'Urbanisme de Tarragona
en sessió 03-11-2004
i acordada la seva publicació a l'efecte
d'executivitat en 20-07-2005

LA SECRETÀRIA

1.	Introducció.....	3
2.	Antecedents.....	9
	2.1. L'evolució del tractament urbanístic dels valors patrimonials	
	2.2. Els diversos documents existents relatius al Catàleg de Patrimoni de la Ciutat de Reus	
	2.3. La protecció del patrimoni en el marc urbanístic del Pla General Municipal d'Ordenació de Reus i ordenances que el desenvolupen	
3.	Criteris i justificació de la protecció.....	13
	3.1. Les categories de protecció	
	3.2. Nivells de protecció	
4.	Edificis i immobles amb valor patrimonial.....	15
5.	Elements arquitectònics i urbans amb valor patrimonial.....	19
6.	Espais urbans amb valor patrimonial.....	21
7.	Àmbits vegetals amb valor patrimonial.....	25
8.	Elements vegetals amb valor patrimonial.....	27
9.	Jaciments arqueològics.....	29
10.	Preservació patrimonial i coherència urbanística.....	33
	10.1. Casuística de les situacions actuals	
	10.2. Sistematització de les situacions urbanístiques vigents en relació a la protecció i plantejaments generals de la proposta de Pla Especial	
	10.3. Justificació dels ajustos en la qualificació urbanística	
11	Justificació jurídica.....	39
	11.1. Consideracions generals sobre el marc normatiu en el que cal inserir el Pla Especial	
	11.2. La competència per a l'aprovació definitiva del Pla Especial	
12.	Desenvolupament temporal del Pla Especial.....	41
	Epíleg: visions de possibles millores de l'entorn a partir de la revalorització del patrimoni.....	43
	Annex 1: llistats d'elements i àmbits amb valor patrimonial	
	Annex 2: plans històrics de la ciutat de Reus i el seu territori	
	Annex 3: plans d'anàlisi	
	Annex 4: bibliografia	

L'objectiu d'aquest Pla Especial és la valoració i protecció del patrimoni arquitectònic, historicoartístic i natural de la ciutat de Reus i del seu municipi. El camp de treball és especialment ric i divers: un municipi d'una extensió considerable (més de 5.000 hes.), un territori rural amb antigues edificacions d'interès, elements puntuals arqueològics, uns teixits urbans testimoni de moments històrics amb un important casc antic i també arquitectures molt singulars com les corresponents a l'època modernista.

La primera qüestió que cal plantejar-se és l'actitud que s'ha de prendre davant el patrimoni heretat: des de les idees de manteniment de Ruskin que avui ens poden semblar més conservadores, fins a la reconstrucció, passant per la restauració, que tracta de millorar i adaptar els edificis a les noves necessitats, o la preservació que tracta de definir les regles adients per a la supervivència mitjançant els catàlegs.

El sistema de protecció patrimonial tradicional, molt estesa i assumida, s'ha basat exclusivament en la "catalogació" de les diferents peces individuals d'arquitectura, d'ornamentació o mobiliari urbà o també de conjunts monumentals o recintes. Els mètodes de treball i els diversos graus de protecció són sovint els mateixos tant per les diverses zones de la ciutat com pel municipi sencer: un sistema de catalogació mitjançant un sistema de fixes endreçades segons una sèrie de paràmetres estàndards pot ser de gran utilitat per a una bona part dels teixits de la ciutat. Als centres històrics, però, no sembla suficient la "catalogació" de les peces individuals: les nostres ciutats velles són portadores d'una sèrie de qualitats no "inventariables" mitjançant el sistema de fixes tradicionals, tot i tenint en compte que aquests instruments acaben suposant un mèrit important, ja que són l'eina a utilitzar en el moment de conèixer els criteris a aplicar sobre els diferents elements protegits. El seu veritable valor potser radica en certs elements que tenen molt a veure amb els processos de construcció, en la repetició de sistemes tipològics, en la successió o encadenament dels diversos espais; és a dir, amb qüestions relacionades amb l'urbanisme.

Els valors dels teixits de les ciutats velles estan presents en els processos de transformació històrics, en la convivència d'arquitectures de diferents moments culturals i històrics, d'arquitectures "cultes" i "populars", en les trames urbanes formades per estructures de camins, de carrers, en la seva enorme varietat de diferents espais o en la singular divisió i ocupació del sòl, factors íntimament relacionats entre ells. En resum, amb freqüència, els elements individuals no tenen un valor intrínsec gran, però sí dins el context urbà o rural en el que s'insereixen, amb els que formen un conjunt inseparable. És el cas dels conjunts urbans, com poden ser les seriacions morfotipològiques que es produeixen en els creixements suburbans dels antics camins.

De la mateixa manera, en el territori rural trobarem valors patrimonials en la seva mateixa estructura o en el paisatge que va més enllà de la consideració de les peces individuals. Un exemple podria ésser el cas de moltes masies, en relació a la seva posició dins la parcel·la, o en relació al camí, o de certes cases aïllades amb jardí, que perdrien gran part del seu valor sense aquesta consideració.

Així, un Pla Especial que vulgui recollir amb profunditat els valors patrimonials ha d'anar més enllà de la mera apreciació dels objectes pertanyents al passat i S'HA DE PLANTEGAR COM UN DOCUMENT URBANÍSTIC QUE PROPOSI ESSENCIALMENT LA MILLORA DE LA CIUTAT. No ens sembla adequat l'enteniment de que la "qualificació" dels objectes està simplement en la seva antiguitat: potser una estructura moderna pot millorar i ajudar a posar en valor aquells elements de la història amb interès real. ENTENEM, AIXÍ, QUE UN PLA ESPECIAL DE PROTECCIÓ DEL PATRIMONI ARQUITECTÒNIC HA DE SERVIR TAMBÉ PARA DINAMITZAR LA CIUTAT I, PER TANT, HA D'ESTAR LLIGAT AL SEU PLANEJAMENT. NO ES TRACTA, DONCS, DE LA MERA CONSERVACIÓ BASADA EN LA PROHIBICIÓ SINÓ TAMBÉ, I PER SOBRE DE TOT, EN LA MILLORA.

El resultat és un document que aprecia el valor arquitectònic o artístic no solament d'edificis o dels seus fragments sinó també altres aspectes com la casa amb les seves constants constructives (valor tipològic), els carrers que defineixen l'estructura dels diferents teixits (i que han de prendre un paper importantíssim), la morfologia dels teixits (l'estructura parcel·laria del sòl i la seva ocupació, així com les relacions entre la parcel·la i la casa), les mesures dels teixits i els ritmes. Es consideren, d'aquesta manera, els conjunts, els entorns d'elements d'interès i els valors patrimonials urbanístics emanats d'aquests estudis morfotipològics i espacials. S'ha pres com centre històric els teixits situats dins el segon recinte emmurallat que apareix dibuixat al plànol de 1858 i no només el que tradicionalment es considera com a tal, que és l'interior del Tomb dels Ravals. Entenem que la veritable ruptura en els ritmes de producció de la ciutat, que fa trencar "les muralles de la ciutat tradicional" es produeix en aquest cas amb l'arribada del ferrocarril. Així, en aquests teixits amb una major complexitat s'han de posar en valor els seus elements essencials, per la qual cosa s'han atès varies línies d'estudi paral·leles:

- L'estructura urbana del Casc. Són les traces fonamentals de l'establiment de la ciutat en el seu lloc i de la seva transformació al llarg del temps. Són els antics camins que varen esdevenir carrers, els diversos tipus de carrers de cases i les empremtes dels recintes.
- Els espais oberts. Una de les qüestions més característiques del Centre Històric és el gran nombre i diversificació d'espais públics, sovint de gran valor, però també la "permanència del lloc" al llarg del temps, de manera que es van refent sobre si mateixos, prenent diferents conformacions segons els moments històrics. La varietat i riquesa és gran: places de monuments, espais irregulars i interseccions, jardins, camins, carrers, reculades, etc.
- Els tipus edificatoris. Es tracta de mostrar els valors inherents a la variació i repetició tipològica. En els nostres centres històrics, els teixits estan constituïts fonamentalment per la residència. Aquesta s'estructura de maneres diferents segons els moments històrics, econòmics, socials i polítics de molt diverses maneres: camins, carrers de cases, trames de diferents geometries... però amb un número limitat de model o "tipus edificatoris" que es repeteixen formant uns conjunts amb valor històric i patrimonial per si mateixos. Aquest diferents tipus residencials són fidel reflex de la cultura, organització social i econòmica d'una comunitat en les seves diferents etapes històriques. Aquest document tracta de fer una definició sintètica de les diferents tipologies (cases artesanes i

suburbanes, cases senyoriales, cases de renda, tipus moderns i contemporanis...) i la seva localització en el plànol.

- La situació dels monuments dins el seu teixit. Es parteix de la idea de que el valor d'un monument descansa no només en el seu valor arquitectònic intrínsec, sinó també en les seves relacions espacials i formals amb la resta de les peces del fragment urbà on s'insereixen. El dibuix de la planta dels principals monuments del Centre Històric dona una altra visió patrimonial de l'arquitectura que va més enllà de la protecció de la peces individuals. S'insisteix, una altra vegada, en el valors patrimonials de l'urbanisme.

- A més, s'ha abordat una anàlisi de les condicions d'ocupació de les illes dels teixits històrics mitjançant l'elaboració d'un plànol fons-figura. Aquest plànol mostra en un to gris fosc l'edificació principal dins cada parcel·la i es deixa en blanc l'espai públic, l'espai lliure privat i les edificacions "menors" dins cada parcel·la. D'aquesta manera, hom pot tenir una visió molt fidel de les condicions higieniques i espacials dels patis d'illa del teixit residencial.

La síntesi d'aquestes línies de treball i el resultat del seu encreuament són directius que ajuden a entendre els valors patrimonials urbanístics dels teixits històrics.

D'altra banda, en l'estudi i protecció del territori natural de Reus s'ha tingut present la seva fragilitat, la seva naturalesa plana i el seu estat actual, solmers a fortes sol·licituds de les grans infraestructures territorials. Així, en la valoració del patrimoni natural s'han considerat, una altra vegada, no solament els elements individuals d'interès, sinó sobre tot, els diferents elements estructurals de la forma del territori (com els camins i les rieres) i els àmbits amb morfologies rellevants. Per últim, el territori de Reus també té importants restes arqueològics ibers i romans, que són també contemplats.

Com s'explica detalladament en el capítol corresponent, aquest document estima quatre nivells de protecció: els tres que defineix la Llei del Patrimoni Cultural Català 9/93 del 30 de setembre (d'interès nacional, d'interès local, i un corresponent a la referència genèrica que fa a altres "immobles d'interès"), i un quart nivell que es refereix a edificacions de les quals s'ha de conservar el record o algun element d'interès o bé que poden ser traslladats. El nivell de protecció també està en relació amb la situació urbanística amb que es troben l'objecte o espai a protegir.

Efectivament, la normativa sectorial que se superposa sobre un mateix element podria comportar que estigués afectat, però que no es pugues enderrocar pel seu nivell de protecció superior; i ens podríem trobar en altres casos en els que preval l'afectació urbanística davant la seva protecció mitjançant un altre document urbanístic.

Això comporta que s'ha d'anализar cada cas de manera individualitzada per definir quina és la casuística i els mecanismes d'actuació. En aquest sentit, s'ha tenir ben present que protecció patrimonial té la mateixa importància que qualsevol altra qualificació urbanística.

Una altra qüestió important és la temporalitat dels elements objecte de protecció. D'una banda, la protecció patrimonial pot ser modificada en el temps, degut a que canviïn els criteris de valoració, a que